

75/32 Secde Suresi

1. “Elif, Lâm, Mîm” mukattaa harfleridir. Anlamı için bkz. www.fcr.com.tr/kuranaydinligi/hurufumukattaa

2. Bu ifade Allah tarafından daha önce Arapların atalarına hiç peygamber gönderilmediği anlamına gelmemektedir. Daha önce gönderilen Hz. İbrahim, İsmail ve Hz. Şuayb gibi peygamberlerden sonra uzun süren bir fetret döneminin ardından, bir görüşe göre de Hz. İsa’dan sonra Hz. Muhammed’in gönderildiğini açıklamaktadır (Razî, *Mefatihü'l-Gayb*; Sealibî, *el-Cevahir*). Hz. Muhammed’den önce veya onun çağında ortaya çıkan yalancı peygamberleri reddetmek için kullanılan bir ifade de olabilir. Çünkü atalarının değil, kavmin kendisinin uyarılmadığından söz etmektedir. Geniş bilgi için bkz. 36/Yasin 6.

3. Altı günde yaratmanın anlamı için 50/Kâf 38, “Arş” a hükümran olmanın anlamı için bkz. 7/A’raf 54.

4. Dost, hami ve otorite anlamına gelen “veli” kelimesinin açıklaması için bkz. 7/A’raf 3. Bu ayette, Allah’tan başka veli ve şefaathçi edinen müşriklerin dini reddedilmektedir. Allah’ın, yarattığı kâinata hükümran olması, dolayısıyla O’nun tek veli ve şefaathçi olması arasındaki ilişki ortaya konmaktadır. 2/Bakara 107. ayette de işaret edildiği gibi, Allah yarattığı evrenin idaresini de, dini belirleme ve hesabı görme yetkisini de başka ilahlara bırakmamaktadır (Mukatil, *et-Tefsir*; Zemahşerî, *Keşşaf*).

5. Ayette geçen “sizin sayımınız” deyiminden kasıt takvimlerdir (23/Müminun 113).

6. Çamurun mayasından yaratıp ruhundan üflemesi ona kendi ruhundan, kudretinden vermesi anlamında değerlendirildiği gibi “rîh” (rüzgâr) kökünden hareketle yarattığı ve mülk edindiği ruhtan vermesi şeklinde de değerlendirilmiştir (Maverdî, *en-Nüket*; Razî, *Mefatihü'l-Gayb*).

7. Toprakta yaratılmış insanın toprak olduktan sonra tekrar yaratılmasına şaşırması, asıl şaşılması gereken bir akıl yürütme biçimidir (7. ayet).

8. Bir yerde “Allah kişilerin canlarını alır.” denirken (39/Zümer 42), burada “Ölüm meleği canını alır.” denmektedir. Bazen de “Ölüm melekleri canlarını alır.” şeklinde çoğul kullanılır (8/Enfal 50). Bu ayetlerden yola çıkarak bir grup ölüm meleğinden söz eden tefsirciler de vardır (Mukatil, *et-Tefsir*; Maverdî, *en-Nüket*; Zemahşerî, *Keşşaf*; Âlûsî, *Ruhu'l-Maani*). Bu durumda bir grup ölüm meleği büyük bir meleğin koordinesinde ve Allah’ın da izniyle can almaktadır ve bir sistemden söz edilmektedir. Fakat halk tahayyülünde tek bir ölüm meleği ve tekil bir Azrail algısı bu durumu gölgelemiştir.

9. İnsan, iradesinin ve özgür seçiminin sonucunda sorumlu tutulmaktadır. Bundan dolayı irade sahibi varlıklar tercihlerinin sonucunda cehenneme atılmaktadır. Ayetler, Allah’ın bu fitrî (ontolojik) prensipler dizgesini çok kısa ve özlü bir şekilde dile getirmektedir (Zemahşerî, *Keşşaf*).

10. “Rabbin hamdini tesbih” deyiminin anlamı için bkz. 50/Kâf 39, 40; 25/Furkan 58; 20/Tâhâ 130; 32/Secde 15. Bu ayette geçen secde cümlesinden de anlaşılacağı gibi tilavet secdesi yapılması zorunlu görülmüştür. Ancak ayetin içeriği bundan ibaret değildir. Allah’ın ayetleri okunduğunda içinden gelerek boyun eğen ve Allah’a ibadet etme konusunda dik başlılık yapmayan mümince tavır övülmektedir (Maverdî, *en-Nüket*; İbn Atiye, *el-Muharrer*; Zemahşerî, *Keşşaf*). Dolayısıyla bütün ayetler okunduğunda secdeye kapanmak müminin içinden gelen bir tavır olmalıdır.

11. “Fasık” kelimesi, uzun bir süreç içerisinde Allah’ın dininden çıktığı halde kendisini Allah’ın dini üzerinde sanan kâfirler için kullanılmaktadır. Çünkü bu ayetin, Hz. Ali ile tartışan Velid bin Ukbe bin Ebi Muayt hakkında indiği rivayet edilmektedir (Mukatil, *et-Tefsir*; Maverdî, *en-Nüket*).

12. Burada alınan intikam, Allah’ın ayetlerine ve bu uğurda mücadele eden mazlumlara yapılan haksızlığın öcü olmalıdır. Çünkü zalimler Allah’a kötülük yapamazlar.

13. Ayetin zahirinden ve söz bütünlüğünden anlaşıldığı kadarıyla Hz. Musa’ya vahyin ulaştığından ve dolayısıyla Hz. Muhammed’e gelen vahiyden de kuşku duymaması gerektiği vurgulanmaktadır. Verilenin sadece vahiy mi yoksa vahyin sonucu olan zaferi de kapsar mı konusu ihtilafıdır. Bir sonraki ayete bakılırsa Hz. Musa’ya verilen zafer ve önderliğin Hz. Muhammed’e de verileceği görüşü isabetli görünmektedir. Zamiri Musa’ya matuf kabul edenler Hz. Musa’nın Hz. Muhammed’e ulaşacağı yönünde yapılan yorumlar ve İsrâ olayı ile ilişkilendirenlerin görüşleri bağlamdan uzak görünmektedir. Çünkü bu görüş, ilk dönem tefsircilerinden Mukatil’in eserinde yer almaz. Sonradan ortaya çıkmış olan rivayetlerden hareketle üretilmiş olabilir (Mukatil, *et-Tefsir*; Maverdî, *en-Nüket*; İbn Atiye, *el-Muharrer*; Zemahşerî, *Keşşaf*).

14. Fetih; açılmak, gerçeklerin ortaya çıkması ve zafere ermek demektir (61/Saff 13; 48/Fetih 1-6). Burada kıyamet veya helak kastedilmektedir (Maverdî, *en-Nüket*; İbn Atiye, *el-Muharrer*). İnkâr edenler, gizli gerçekliklerin ortaya çıkmasıyla hezimete uğrarken, gayba iman edenler ebedî zafere ermiş olacaklardır. O zaman kafirlerin inanacakları kesin, ama faydası olmayacak.